

ESI Aittoniemi Eeva(OM), Rytkönen
Riikka(SM)

07.10.2019

JULKINEN

Viite

Asia

EU; OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 7.-8.10.2019

Oikeus- ja sisäasioiden 7.-8.10.2019 Luxemburgissa järjestettävässä neuvostossa puhetta johtaa oikeusasioiden päivänä oikeusministeri Anna-Maja Henriksson, ja sisäasioiden päivänä sisäministeri Maria Ohisalo. Suomi ei neuvoston puheenjohtajana esitä kokouksessa kansallisia kantoja.

Kokouksen agenda liittyy keskeisesti unionin strategisen agendan toteuttamiseen sekä Suomen puheenjohtajakauden tavoitteisiin vahvistaa oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja edistää kokonaisturvallisuutta.

Oikeusministerit käyvät suuntaviivakeskustelun siitä, miten EU:n **korruptionvastaisia** toimia tulisi kehittää.

Neuvostossa on tarkoitus hyväksyä neuvoston päätelmät **EU:n perusoikeuskirjan** soveltamisesta ja käytön vahvistamisesta. Tänä vuonna tulee kuluneeksi 10 vuotta siitä, kun perusoikeuskirja tuli oikeudellisesti sitovana voimaan. Lisäksi ministerit käyvät keskustelun **perusoikeuksien tulevaisuuden haasteista**. Kokouksessa arvioidaan myös EU:n toimia **verkossa esiintyvän vihapuheen** torjumiseksi.

Oikeusministerien on tarkoitus hyväksyä neuvoston päätelmät rikosoikeudellisen yhteistyön virasto **Eurojustista**, joka on tärkeä toimija rikosasioiden oikeudellisessa yhteistyössä ja olennainen toimija sisäisen turvallisuuden ketjussa. Lisäksi Eurojust esittelee **terrorisminvastaisen rekisterin**, joka on perustettu edesauttamaan terrorismirikoksista epäiltyjen keskinäisten yhteyksien havaitsemista.

Neuvosto saa komissiolta tilannekatsaukset kansainvälisistä neuvotteluista koskien pääsyä **sähköiseen todistusaineistoon**, sekä Euroopan syyttäjänviraston (**EPPO**) perustamistoimista.

Neuvoston on tarkoitus hyväksyä täydentävät neuvotteluohjeet **EU:n liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen**, jotta pohdintatauolla olleet neuvottelut voivat jatkua.

Oikeusministerien työlounaskeskustelu käydään **rikosten uhrien oikeuksista**.

Sisäasioissa on tarkoitus hyväksyä neuvoston päätelmät **lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjunnasta**. Päätelmät huomioidaan myös oikeusministerien työlounaalla. Lisäksi teemaa käsitellään komission järjestämässä EU Internet Forumin ministerikokouksessa OSA-neuvoston yhteydessä.

Terrorismin torjuntaan liittyen on tarkoitus keskustella **väkivaltaisesta äärioikeistolaisesta ekstremismistä ja terrorismista** ja mahdollisista jatkoaskeleista uhkaan vastaamiseksi. Suomen yhtenä EU-puheenjohtajakauden tavoitteena on ollut nostaa esille laajasti terrorismin eri ilmenemismuotoja ja niiden taustoja.

Kokouksessa jatketaan keskustelua EU:n sisäisen turvallisuuden tulevaisuuden suunnasta. Suomi vie puheenjohtajana keskustelua eteenpäin teemakohtaisesti. Neuvostossa ministerit keskustelevat **uusien teknologioiden** vaikutuksesta lainvalvontatyöhön. Lisäksi keskustelua jatketaan **hybridiuhkien** torjunnasta. Yksi Suomen puheenjohtajakauden teemoista on vahvistaa EU:n ja jäsenmaiden kriisinkestokykyä hybridiuhkia vastaan sekä kykyä torjua niitä.

Lounaalla ministerit käyvät tilannekatsaustyyppisen keskustelun, jonka tarkoituksena on näkemysten ja tiedon vaihto **muuttoliiketilanteesta** ja toimista eri muuttoliikereiteillä sekä jäsenvaltioissa. Lisäksi esillä on **tietojärjestelmien yhteentoimivuuden ja eurooppalaisen raja- ja merivartioston** täytäntöönpano.

Asialista:**MAANANTAI 7. LOKAKUUTA 2019 (klo 10.00)**

Esityslistan hyväksyminen

(mahd.) A-kohtien hyväksyminen

- a) Muiden kuin lainsäädäntöasioiden luettelo
- b) Lainsäädäntöasioiden luettelo (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

OIKEUSASIAT

Muut kuin lainsäädäntöasiat

Korruption vastainen EU:n toiminta (SIVU 5)

Keskustelu

Eurojust: Rajat ylittävän rikollisuuden torjunnan vahvistaminen (SIVU 9)

- a) Päätelmät Eurojustista
Hyväksyminen
- b) Oikeudellinen terrorismintorjuntaan liittyvä rekisteri
Eurojustin esitys

Sähköinen todistusaineisto (SIVU 12)

- a) Neuvottelut EU:n ja Yhdysvaltojen sopimuksesta sähköisen todistusaineiston saatavuudesta yli rajojen
- b) Budapestin yleissopimuksen toista lisäpöytäkirjaa koskevat neuvottelut
Tilannekatsaus

EPPO: Euroopan syyttäjänviraston perustaminen (SIVU 19)

Tilannekatsaus

EU:n liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen: täydentävät neuvotteluohjeet (SIVU 22)

Hyväksyminen

Perusoikeudet (SIVU 26)

- a) Päätelmät EU:n perusoikeuskirjasta 10 vuoden jälkeen:
Tilannekatsaus ja työn jatkaminen
Hyväksyminen
- b) Perusoikeuksia koskevat haasteet vuonna 2020 ja sen jälkeen
Keskustelu Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) johtajan kanssa

Verkossa esiintyvää vihapuhetta koskevien käytännesääntöjen arviointi (SIVU 30)

Tilannekatsaus

Muut asiat

- a) Tiedonanto tietosuojasäännöistä luottamuksen rakentajana EU:ssa ja sen ulkopuolella
Komission tiedotusasia
- b) Konferenssi hlti-henkilöiden tasa-arvon edistämisestä EU:ssa
(Bryssel, 23.–24. syyskuuta 2019)
Komission tiedotusasia

- c) Demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksia käsittelevä konferenssi (Helsinki, 10. ja 11. syyskuuta 2019)
Puheenjohtajavaltion tiedotusasia

TIISTAI 8. LOKAKUUTA 2019 (klo 10.00)

SISÄASIAT

Muut kuin lainsäädäntöasiat

Päätelmät lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjunnasta (SIVU 33)

Hyväksyminen

Terrorismin torjunta: Oikeistolainen väkivaltainen ääriliikehdintä ja terrorismi (SIVU 36)

Periaatekeskustelu

Uusi teknologia ja sisäinen turvallisuus (SIVU 38)

Periaatekeskustelu

Hybridiuhat ja sisäinen turvallisuus (SIVU 40)

Periaatekeskustelu

Muuttoliike: Tilannekatsaus (SIVU 42)

Keskustelu

Yhteentoimivuus – täytäntöönpano (SIVU 45)

Keskustelu

Muut asiat

- a) Eurooppalaisesta raja- ja merivartiostosta annetun asetuksen muuttamisesta annettavan tulevan asetuksen täytäntöönpano
Puheenjohtajavaltion ja komission tiedotusasia
- b) Sahelin turvallisuutta ja vakautta koskeva kumppanuus
(P3S-aloite)
Ranskan tiedotusasia

Neuvoston istunnon yhteydessä:

TIISTAI 8. LOKAKUUTA 2019 (n. klo 15.00)

SEKAKOMITEAN kokous

Yhteentoimivuus – täytäntöönpano

Keskustelu

Muut asiat

- Eurooppalaisesta raja- ja merivartiostosta annetun asetuksen muuttamisesta annettavan tulevan asetuksen täytäntöönpano
Puheenjohtajavaltion ja komission tiedotusasia

Oikeusministeriö

PERUSMUISTIO

OM2019-00352

KRO Mäntysalo Venla(OM), Oilinki
Juuso(OM), Keränen Juha

24.09.2019

JULKINEN

Asia

EU/OSA: EU:n korruption vastaiset toimet

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 07.10.2019 - 08.10.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 7.-8.10.2019 käydään suuntaviivakeskustelu EU:n korruptionvastaisista toimista ja niiden vahvistamisesta puheenjohtajan keskusteluasiakirjan pohjalta.

Suomen kanta

Suomi toimii kokouksessa puheenjohtajana eikä esitä kansallisia kantoja.

Neuvostossa käytävä suuntaviivakeskustelu liittyy Suomen puheenjohtajuuskauden tavoitteisiin vahvistaa oikeusvaltioperiaatteen toteuttamista. Korruptionvastaisten toimien tavoitteena on vahvistaa EU:n yhteisiä arvoja ja pelisääntöjä.

Suomi on neuvoston puheenjohtajamaana laatinut ministerikokoukseen tausta-asiakirjan ja kysymykset keskustelun pohjaksi.

Pääasiallinen sisältö

Eurobarometrin tulosten mukaan kaksi kolmasosaa yrityksistä ja Euroopan kansalaisista pitää korruptiota laajalle levinneenä ongelmana omassa maassaan. Kansalaisten näkökulmasta korruptio rapauttaa luottamuksen päätöksentekoon ja yhteiskunnan instituutioihin. Korruptio vaikuttaa haitallisesti oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen ja haittaa kilpailua ja sisämarkkinoiden toimintaa. Korruptio vaikuttaa kaikkiin jäsenvaltioihin, joten riippumatta korruption tasosta, jokaisen jäsenvaltion tulee toimia yhteistyössä EU-instituutioiden kanssa korruption torjumiseksi. Puheenjohtajan asiakirjassa painotetaan yhteistyön ja yhteisen vastuun merkitystä.

EU:n uusi strateginen agenda 2019 – 2024 painottaa kansalaisten ja vapauksien suojelua, vahvan talouspohjan kehittämistä, ilmastokysymyksiä ja eurooppalaisten intressien ja arvojen edistämistä globaalissa kontekstissa. Korruptionvastainen toiminta tukee näiden strategisten tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi korruptiontorjunnan ja oikeusvaltioperiaatteen vahvistamisen välillä on selkeä yhteys. Korruptiontorjunta on

myös yksi YK:n kestävä kehityksen tavoitteista. Yhtenä Agenda 2030 tavoitteena on lahjonnan ja korruption vähentäminen kaikissa muodoissaan (SDG 16.5).

Keskusteluasiakirjassa nostetaan esiin EU:n nykyiset toimet ja korruption torjunnan tulevaisuus. Asiakirjan liiteosa II erittelee tarkemmin EU:n sekä kansainvälisten järjestöjen korruptionvastaiset sopimukset ja instrumentit. Tältä pohjalta nostetaan esille, tulisiko EU:n *acquis*'ta päivittää. Lisäksi esitetään, että komission tulisi tarkastella uudelleen 2011 määriteltyä strategista katsantoa korruptiontorjunnassa. Yksi merkittävä edistysaskel korruptiontorjunnan saralla on parhaillaan hyväksyttävänä oleva ilmoittajan suojelua koskeva direktiivi.

Kattavassa ja vaikuttavassa korruptionvastaissa strategiassa tai toimintaohjelmassa täytyy huomioida muun muassa korruption ennaltaehkäisy, sanktiot ja erilaiset korruptionriskit sekä painottaa hyvän hallinnon periaatteita, että virkamiesetiikkaa. Ennaltaehkäisevä strategia edistää lisäksi oikeusvaltioperiaatteen toteutumista, avointa hallintoa ja kansalaisyhteiskunnan osallistumista.

EU:ssa ja jäsenvaltioissa on erilaisia korruptionvastaisia toimenpideohjelmia ja instrumentteja, mutta nykyinen lähestymistapa on koordinoimaton, hajanainen ja toimeenpanon valvonta on puutteellista myös EU-tason lainsäädännön osalta. Kaikki jäsenvaltiot osallistuvat YK:n korruptionvastaisten sopimuksen arviointiin ja GRECON korruptionvastaisten sopimusten ja periaatteiden arviointiin. Valtaosa jäsenvaltioista on allekirjoittanut OECD:n lahjonnanvastaisten yleissopimuksen, jota myös arvioidaan. EU:n korruptionvastainen raportti julkaistiin vuonna 2014, mutta komissio päätti luopua tästä raportointitavasta vuonna 2017, joten tällä hetkellä korruptionvastaisia toimia arvioidaan osana eurooppalaista arviointijaksoa joidenkin jäsenvaltioiden osalta. Suomi pyrkii puheenjohtajana nostamaan keskusteluun EU-tason arvioinnin tarpeen.

Lisäksi keskusteluasiakirjassa esitetään, että EU:n tulisi ottaa aktiivinen rooli korruptiontorjunnassa kansainvälisellä tasolla. EU liittyi GRECON tarkkailijajäseneksi heinäkuussa 2019. Toinen tavoite tulisi olla EU-instituutioiden osallistuminen YK:n korruptionvastaisten yleissopimuksen arviointiin. Keväällä 2021 järjestettävä YK:n yleiskokouksen erityisistunto korruptiosta on yksi mahdollinen foorumi, jossa EU ja jäsenvaltiot voivat edistää prioriteettejaan korruptiontorjunnan saralla.

Ministereille esitettävät kysymykset:

- 1) Tarvitaanko EU-tasoista strategiaa tai toimintasuunnitelmaa joka varmistaisi koordinoitun, kattavan ja yhtenäisen lähestymistavan korruption ennaltaehkäisyyn ja korruptionvastaiseen taisteluun EU-instituutioissa ja jäsenvaltioissa, sisältäen hyvän hallinnon periaatteet?
- 2) Miten EU voisi tehokkaammin hyödyntää eri kansainvälisten korruptionvastaisten instrumenttien kautta kerättyä informaatiota? Mitä lisäarvoa EU-tasoinen arviointi voisi tuoda esimerkiksi luottamuksen ja yhteistyön lisääntymisen kautta?
- 3) Millä tavoin EU voisi vahvistaa rooliaan globaalissa korruptionvastaisessa taistelussa? Pitäisikö EU:n liittyä GRECON täysjäseneksi?

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Euroopan unionilla on yleinen oikeus toimia korruptionvastaisen toimintapolitiikan alalla Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen mukaisesti (SEUT). Sopimuksen 67 artikla täsmentää EU:n velvollisuutta varmistaa korkea turvallisuustaso muun muassa ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä, rikosoikeudellisten päätösten vastavuoroisella tunnustamisella ja tarvittaessa rikoslainsäädäntöjen lähentämisellä. Artikla 83 puolestaan määrittää korruption erityisen vakavaksi rajat ylittäväksi rikokseksi.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 4.10.2019 (OSA-neuvosto 7.-8.10.2019)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 4.10.2019 (OSA-neuvosto 7.-8.10.2019)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

OSA-neuvoston kokouksessa 7.10.2019 on tarkoitus hyväksyä lopullisesti korruptiontorjunnan kannalta keskeinen EU-oikeuden rikkomisesta ilmoittavien suojelua koskeva direktiivi (”whistleblower-direktiivi”).

Euroopan komissio antoi 17.7.2019 tiedonannon oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittamisesta unionissa (COM(2019) 343 final). EU:n valmiuksien parantamiseksi komissio aikoo syventää oikeusvaltioperiaatteen liittyvän kehityksen seurantaa jäsenvaltioissa. Tämä toteutetaan tarvittaessa yhteistyössä jäsenvaltioiden ja muiden EU:n toimielinten kanssa oikeusvaltioperiaatetta koskevan tarkastelukierroksen muodossa. Tarkastelukierros kattaisi kaikki oikeusvaltion eri osatekijät ja niihin liittyvät ongelmat, ml. korruptio (lainsäädäntöprosessi, riippumattomat ja puolueettomat tuomioistuimet, toimivallanjaon periaate, korruptio, tiedotusvälineiden moniarvoisuus ja vaalit). Tiedonannosta on annettu E-jatkokirje 30.9.2019.

Asiakirjat

12276/19

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Juuso Oilinki, tel. 050-3067233 juuso.oilinki@om.fi
 Venla Mäntysalo, tel. 050-471 7968 venla.mantysalo@om.fi
 Juha Keränen, tel. 050-496 6603 juha.keranen@om.fi

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Oikeusministeriö

PERUSMUISTIO

OM2019-00350

KRO Ljungqvist Miia(OM)

23.09.2019

Asia

EU/OSA; Neuvoston päätelmät Eurojustista ja terrorismirekisterin esittely

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 07.10.2019 - 08.10.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Lokakuun oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa on tarkoitus hyväksyä Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastoa (Eurojust) koskevat neuvoston päätelmät (Council Conclusions on Eurojust: the Union's Judicial Cooperation Unit in the Digital Age).

Lisäksi Eurojustin on tarkoitus esitellä Eurojustissa 1.9.2019 käyttöön otettu terrorismin vastainen rekisteri (Judicial Counter-Terrorism Register).

Suomen kanta

Suomi toimii kokouksessa puheenjohtajana eikä esitä kansallisia kantoja.

Suomi hyväksyy ehdotetut neuvoston päätelmät ja ottaa tiedoksi Eurojustin esityksen terrorismin vastaisesta rekisteristä.

Pääasiallinen sisältö**Neuvoston päätelmät**

Neuvoston päätelmissä korostetaan Eurojustin keskeistä ja aktiivista roolia rikosprosessiketjussa koordinoitaessa rikosasioita koskevaa oikeudellista yhteistyötä. Eurojust edesauttaa ja vahvistaa EU-tasolla tehtävää oikeudellista koordinaatiota ja yhteistyötä kansallisten esitutkinta- ja oikeusviranomaisten välillä liittyen tutkintoihin ja syytetoimenpiteisiin rajat ylittävissä vakavissa rikosasioissa, koskien muun ohella terrorismia, ihmiskauppaa, kyberrikollisuutta ja korruptiota. Eurojustin toiminta kattaa kansallisten viranomaisten välisen oikeudellisen yhteistyön rikosasian tutkiminnan alkuvaiheesta aina lainvoimaiseen tuomioon saakka. Eurojust toimii läheisessä yhteistyössä Europolin ja suunnitellun mukaan vuonna 2020 toimintansa aloittavan Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) kanssa sekä myös muiden EU-virastojen, kuten OLAFin ja Frontexin kanssa. Päätelmissä tunnustetaan, että Eurojustin tehtävät lisääntyvät jatkuvasti.

On tärkeää, että IT-infrastuktuuri ja Eurojustin asianhallintajärjestelmä toimivat tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisella tavalla huomioiden myös tietosuojan asettamat vaatimukset, jotta Eurojust pystyisi mahdollisimman tehokkaasti tukemaan kansallisia

viranomaisia rajat ylittävissä laajoissa ja vaativissa rikosasioissa. Eurojustin nykyinen asianhallintajärjestelmä on vanha eikä tue käyttöä tai tiedonvaihtoa tarkoituksenmukaisella tavalla. Myös tietokantojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuutta tulee parantaa. Neuvosto rohkaisee komissiota ja Eurojustia jatkamaan myös Digital criminal justice –aloitteen valmistelua ja toteuttamista.

Eurojustista ja neuvoston päätöksen 2002/187/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2018/1727 (Eurojust-asetus) on annettu 14.11.2018. Asetus tulee voimaan 12.12.2019. Asetukseen liittyen tulee laadittavaksi Eurojustin uusi työjärjestys. Asetuksen tarkoituksena on uudistaa viraston oikeudellista kehystä ja tehostaa sen toimintaa ja rakennetta ottaen huomioon, että Eurojustin operatiivinen työ ja käsittelemä juttumäärä on kasvanut.

Neuvoston päätelmissä korostetaan myös verkostojen (EJN, Genocide network, JITs network, EJCEN) välillä tehtävän yhteistyön tärkeyttä, jota tulee edelleen kehittää ja parantaa. Päätelmissä tuodaan esiin se, että Eurojustille tulee turvata riittävät resurssit ja riittävä henkilöstö toimintansa tehokkaaseen järjestämiseen ja organisoimiseen.

Terrorismin vastainen rekisteri

Eurojustissa on otettu 1.9.2019 käyttöön terrorismin vastainen rekisteri (Counter-Terrorism Register, CTR), jonka tarkoituksena on tukea jäsenvaltioiden toimia terrorismin torjunnassa kansalaisten turvallisuuden parantamiseksi. CTR kokoaa yhteen keskeiset oikeudelliset tiedot, jotta terrorismirikoksista epäiltyjen keskinäiset yhteydet voitaisiin havaita eri tuomioistuinkäsittelyissä. Rekisteri on käytössä Eurojustissa vuorokauden ympäri ja se antaa kansallisille oikeusviranomaisille ennakollista tukea. Rekisteristä keskitetysti saatavissa olevat tiedot auttavat syyttäjiä keskenään sovittamaan yhteen ja tunnistamaan epäiltyjä tahoja erityisesti rajat ylittävissä terrorismirikoksissa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Neuvoston päätelmät tulee hyväksyä konsensuksella. Eurojustia koskeva oikeusperusta on SEUT 85 artikla.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 4.10.2019

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 4.10.2019

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät**Asiakirjat**

12285/19

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Katariina Jahkola / OM, p. 02951 50246

Miia Ljungqvist / OM p. 02951 50112

Lauri Rautio / OM, p. 02951 50380

EUTORI-tunnus**Liitteet****Viite**

Oikeusministeriö

PERUSMUISTIO

OM2019-00348

KRO

Rautio Lauri(OM)

23.09.2019

Asia

EU/OSA; Neuvottelut Budapestin sopimuksen toisesta lisäpöytäkirjasta ja Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välisestä sopimuksesta koskien rajat ylittävää pääsyä sähköiseen todistusaineistoon

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 07.10.2019 - 08.10.2019

U/E/UTP-tunnus

E 131/2018 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto on kesäkuussa 2019 hyväksynyt neuvoston päätökset, joilla komissiolle on annettu lupa osallistua tietoverkkorikollisuutta koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen (ns. Budapestin sopimus) toisesta lisäpöytäkirjasta käytäviin neuvotteluihin sekä aloittaa neuvottelut sopimuksen tekemiseksi Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välillä oikeudelliseen yhteistyöhön rikosasioissa liittyvästä rajat ylittävästä pääsystä sähköiseen todistusaineistoon.

Komissio on tämän jälkeen osallistunut Budapestin sopimuksen toisesta lisäpöytäkirjasta käytäviin neuvotteluihin heinäkuussa ja syyskuussa. Neuvottelut sopimuksen tekemiseksi Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välillä taas ovat alkaneet 25.9.2019. Molempia neuvotteluita on neuvoston hyväksymien päätösten mukaisesti valmisteltu ja seurattu neuvoston rikosasiayhteistyöryhmässä (COPEN).

Lokakuun oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa kuullaan komissiolta molempia neuvotteluita koskeva tilannekatsaus.

Suomen kanta

Suomi toimii kokouksessa puheenjohtajana eikä esitä kansallisia kantoja. Suomi ottaa tiedoksi komission tilannekatsauksen neuvotteluista.

Tausta

Teknologinen kehitys on muuttanut rikollisuuden muotoja ja vaikuttanut merkittävästi sen selvittämismahdollisuuksiin. On tärkeää jatkaa työtä sähköisen todistusaineiston saatavuuden tehostamiseksi erityisesti rajat ylittävissä tiedonhankintatilanteissa. Rikostorjunnan tehostamisessa on kuitenkin huolehdittava myös henkilötietojen suojan ja muiden perusoikeuksien asianmukaisesta turvaamisesta sekä valtioiden täysivaltaisuuden huomioon ottamisesta.

Sekä Budapestin sopimuksen toisesta lisäpöytäkirjasta käytävien neuvotteluiden että Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välillä käytävien sopimusneuvotteluiden osalta merkitystä on parhaillaan käynnissä olevilla sähköistä todistusaineistoa rikosasioissa koskevaa asetusehdotusta COM(2018) 225 final koskevilla neuvotteluilla.

Toisen lisäpöytäkirjan osalta on perusteltua pyrkiä varmistamaan, että lisäpöytäkirjan valmisteilla olevat säännökset ovat mahdollisimman yhdenmukaisia jo olemassa olevan ja valmisteilla olevan EU-sääntelyn kanssa.

Neuvotteluissa sopimuksen tekemiseksi Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välillä on perusteltua pyrkiä varmistamaan, että saavutettaisiin EU-sääntelyn kanssa yhteensopiva sopimus, jossa otettaisiin huomioon erityisesti nykyisessä ja tulevassa EU-sääntelyssä vahvistettu tietosuoja- ja muu perusoikeussääntelyn taso.

Pääasiallinen sisältö

Komission tilannekatsausta koskevia asiakirjoja ei vielä ole saatavilla.

Alla on selostettu neuvoston kesäkuussa 2019 hyväksymiä neuvoston päätöksiä, joilla komissiolle on annettu lupa osallistua toisesta lisäpöytäkirjasta käytäviin neuvotteluihin sekä aloittaa neuvottelut sopimuksen tekemiseksi Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välillä.

Euroopan neuvoston yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan neuvottelut

Tausta

Budapestin sopimus on merkittävin ja sopimuspuolten lukumäärän perusteella kattavin tietoverkkorikollisuutta ja rajat ylittävää yhteistyötä sähköisen todistusaineiston hankkimisessa koskeva kansainvälinen yleissopimus. Rajat ylittävän tiedonhankinnan tehostamiseksi sopimukseen ollaan valmistelemassa toista lisäpöytäkirjaa. Neuvotteluja on käyty syyskuusta 2017 lähtien ja niiden oli tarkoitus päättyä marraskuussa 2019. Neuvottelujen määräaika on kuitenkin jatkettu vuoden 2020 loppuun.

Lisäpöytäkirjaan tulevien säännösten sisältö täsmentyy neuvottelujen edetessä. Neuvotteluissa on jo alustavasti hyväksytty artikkelit tietopyyntöjen kielestä, keskinäisestä oikeusavusta kiiretilanteissa, videoneuvotteluista ja suorasta yhteydenpidosta palveluntarjoajien kanssa. Valmisteilla on säännöksiä nopeutetusta oikeusapumenettelystä, rajat ylittävistä laajennetusta laite-etsinnästä, yhteisistä tutkinnoista ja yhteisistä tutkintaryhmistä sekä yhteistyössä käytettävistä erityisistä tutkintamenetelmistä (mm. peitetoiminta). On lisäksi mahdollista, että lisäpöytäkirjaan tulee myös sääntelyä alueellisesta toimivallasta (jurisdiction).

Budapestin sopimukseen voivat liittyä vain valtiot. Näin ollen EU ei tule liittymään myöskään valmisteltavana olevaan lisäpöytäkirjaan.

Lisäpöytäkirjaneuvotteluihin liittyvät EU:n näkökulmasta erityisesti 17.4.2018 annetut komission ehdotukset asetukseksi sähköistä todistusaineistoa rikosasioissa koskevista eurooppalaisesta esittämismääräyksestä ja säilyttämismääräyksestä sekä direktiiviksi yhdenmukaisista säännöistä koskien laillisten edustajien nimittämistä todistusaineiston keräämiseksi rikosasioissa (E-evidence-ehdotukset), joskin lisäpöytäkirja tulee olemaan sääntelyltään kattavampi. Lisäpöytäkirjaneuvottelujen tämänhetkisen tilanteen perusteella suora yhteydenpito palveluntarjoajien kanssa tulee koskemaan vain

tilaajatietoa sekä tulee mahdollistamaan palveluntarjoajan sijaintivaltiossa toimivaltaisen viranomaisen notifiointien ja tietyin edellytyksin sen toimesta tapahtuvan tietoluovutuksen estämisen. Tämä tarkoittaa sitä, että suoran yhteydenpidon osalta ei ole havaittavissa sellaisia Suomen kannalta erityisesti perustuslaillisia ongelmia, joita voi liittyä EU:ssa valmisteltavaan sähköistä todistusaineistoa koskevaan asetukseen ja jotka koskevat toimivaltaisen viranomaisen osallistumismahdollisuuksia tietopyynnön kohteena olevan palveluntarjoajan sijaintivaltiossa.

Neuvoston päätös (10129/19)

Päätöksen johdannossa määritellään neuvottelutoimeksiantoa koskevat neuvoteltavat aiheet. Lisäksi todetaan unionin hyväksyneen yhteisiä sääntöjä, jotka ovat suurelta osin päällekkäisiä niiden seikkojen kanssa, joiden sisällyttämistä lisäpöytäkirjaan harkitaan. Lisäksi komissio on huhtikuussa 2018 esittänyt sähköistä todistusaineistoa ja laillisten edustajien nimeämistä koskevat E-evidence-lainsäädäntöehdotukset. Toinen lisäpöytäkirja voi vaikuttaa unionin yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta. Unionin lainsäädännön eheyden suojelemiseksi ja sen varmistamiseksi, että kansainvälisen oikeuden ja unionin oikeuden sääntöjen välinen johdonmukaisuus säilytetään, unionin on tarpeen osallistua toisesta lisäpöytäkirjasta käytäviin neuvotteluihin.

Komissiolle annetaan lupa neuvotella unionin puolesta. Neuvottelujen tulee tapahtua päätösehdotuksen liitteenä oleviin neuvotteluohjeisiin perustuen sekä rikosasiayhteistyöryhmää (COPEN) konsultoiden ja neuvostolle raportoiden.

Liite neuvotteluohjeista (10129/19 ADD 1)

Neuvotteluohjeiden yleisten tavoitteiden mukaan olisi varmistettava, että toisen lisäpöytäkirjan säännökset ovat yhdenmukaisia EU:n lainsäädännön ja jäsenvaltioille siitä johtuvien velvoitteiden kanssa, erityisesti siltä osin kuin on kyse EU:n ulkopuolisille sopimuspuolille annetuista tutkintavaltuuksista. Erityisesti painotetaan perusoikeuksien, vapauksien ja EU:n oikeuden yleisten periaatteiden kunnioittamista. Lisäksi toisen lisäpöytäkirjan olisi oltava yhdenmukainen sähköistä todistusaineistoa koskevan luonnosvaiheessa olevan EU-lainsäädännön kanssa.

Liitteen erityiskysymyksiä koskevien neuvotteluohjeiden mukaan olisi varmistettava, että toinen lisäpöytäkirja sisältää lausekkeen, jonka mukaan Euroopan unionin jäsenvaltiot soveltavat edelleen keskinäisissä suhteissaan Euroopan unionin sääntöjä toisen lisäpöytäkirjan sijasta. Yksityiskohtaisempia kansainvälisiä sopimuksia olisi pidettävä ensisijaisina suhteessa toiseen lisäpöytäkirjaan edellyttäen, että ne ovat yleissopimuksen tavoitteiden ja periaatteiden mukaisia.

Lisäksi liitteessä on yksityiskohtaisempia ohjeita koskien lisäpöytäkirjaneuvotteluissa käsiteltäviä aiheita (pyyntöjen kieli, oikeusapu kiiretilanteissa, videoneuvottelut, oikeusavun tehostaminen ja suora yhteydenpito palveluntarjoajien kanssa). Suoran yhteydenpidon (kansainvälinen esittämismääräys) osalta neuvotteluohjeista ilmenee, että EU ei vastusta palveluntarjoajan sijaintivaltion notifiointia ja sen suostumuksen edellyttämistä. Euroopan unionin on lisäksi varmistettava, että lisäpöytäkirjaan sisällytetään asianmukaiset perusoikeuksia koskevat suojoimet koskien esimerkiksi rajat ylittävää laajennettua etsintää ja erityisiä tutkintamenetelmiä. Unionin olisi lisäksi varmistettava, että toisessa lisäpöytäkirjassa määrätään asianmukaisista tietosuojaa koskevista turvatoimista.

Lisäksi neuvotteluohjeissa tarkennetaan komission yhteistyön menettelytapoja COPEN rikosasiayhteistyöryhmän ja neuvoston kanssa lisäpöytäkirjaneuvottelujen aikana.

Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen sopimusneuvottelut

Tausta

Komissio on 17.4.2018 antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sähköistä todistusaineistoa rikosasioissa koskevista eurooppalaisesta esittämismääräyksestä ja säilyttämismääräyksestä (COM(2018) 225 final, ns. E-evidence-asetusehdotus). Asetusehdotuksessa säännellään, miten ja millä edellytyksillä jäsenvaltion viranomainen voi suoraan velvoittaa Euroopan unionin alueella palveluita tarjoavan palveluntarjoajan toimittamaan tai säilyttämään tietyn palveluntarjoajan hallussa olevan sähköisessä muodossa olevan tiedon käytettäväksi todistusaineistona käynnissä olevassa rikosoikeudellisessa menettelyssä. Kysymys voisi olla esimerkiksi sähköpostia koskevista sisältö- tai lähetystiedoista. Neuvoston yleisnäkemyks asetusehdotuksesta hyväksyttiin oikeus- ja sisäasioiden neuvoston kokouksessa joulukuussa 2018. Euroopan parlamentti ei vielä ole muodostanut kantaansa ehdotukseen.

Yhdysvalloissa on maaliskuussa 2018 hyväksytty ns. Cloud Act (The Clarifying Lawful Overseas Use of Data Act, CA), joka käsittelee sähköisen todistusaineiston rajat ylittävää hankkimista. CA:ssa ideana on velvoittaa yhdysvaltalaiset palveluntarjoajat noudattamaan Yhdysvalloista saamiaan tiedon esittämismääräyksiä riippumatta siitä, missä tietoa säilytetään ja määritellä edellytykset Yhdysvaltojen ja toisten valtioiden kahdenvälisille sopimuksille koskien suoraa vastavuoroista yhteydenpitoa palveluntarjoajien kanssa.

Neuvoston päätös (10128/19)

Päätöksen johdannossa todetaan komission 17.4.2018 antaneen ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sähköistä todistusaineistoa rikosasioissa koskevista eurooppalaisesta esittämismääräyksestä ja säilyttämismääräyksestä ja tästä asetuksesta saavutetun neuvoston yleisnäkemyksen oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 7.12.2018. Johdannossa katsotaan, että olisi aloitettava neuvottelut sopimuksen tekemiseksi Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välillä oikeusviranomaisten rajat ylittävästä pääsystä palveluntarjoajan hallussa olevaan sähköiseen todistusaineistoon rikosoikeudellisissa menettelyissä. Johdannon mukaan sopimuksen olisi sisällettävä tarvittavat perusoikeuksia ja -vapauksia koskevat suojatoimet, ja siinä olisi noudatettava Euroopan unionin perusoikeuskirjassa tunnustettuja periaatteita, erityisesti perusoikeuskirjan 7 artiklassa tunnustettua oikeutta yksityis- ja perhe-elämän, kodin ja viestien kunnioittamiseen, 8 artiklassa tunnustettua oikeutta henkilötietojen suojaan, 47 artiklassa tunnustettua oikeutta tehokkaiseen oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen, 48 artiklassa tunnustettua syyttömyysolettamaa ja oikeutta puolustukseen, 49 artiklassa tunnustettuja laillisuusperiaatteita ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden periaatetta sekä 50 artiklassa tunnustettua *ne bis in idem* -periaatetta. Johdannon mukaan sopimusta olisi sovellettava näiden oikeuksien ja periaatteiden mukaisesti.

Päätöksen 1 artiklan mukaan komissio valtuutetaan aloittamaan neuvottelut Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen väliseksi sopimukseksi oikeusviranomaisten rajat ylittävästä pääsystä palveluntarjoajan hallussa olevaan sähköiseen todistusaineistoon rikosoikeudellisissa menettelyissä. Neuvottelut käydään neuvoston antamien ja päätöksen

liitteessä olevien neuvotteluohjeiden pohjalta. Päätöksen 3 artiklan mukaan neuvottelut käydään rikosasiayhteistyöryhmää kuullen ja liitteessä olevien ohjeiden mukaisesti, jollei neuvoston komissiolle mahdollisesti myöhemmin neuvottelujen kuluessa toimittamista uusista ohjeista muuta johdu. Komission tulee raportoida neuvostolle kustakin neuvottelukerrasta ja sen tuloksista ja toimittaa tarvittaessa tai neuvoston pyynnöstä kirjallisen raportin asiasta.

Liite neuvotteluohjeista (10128/2019 ADD 1)

Neuvotteluohjeiden mukaan komission on neuvotteluissa pyrittävä saavuttamaan ohjeissa tarkemmin eriteltyt tavoitteet ja sen tulee varmistaa, että neuvottelutulos sopii yhteen sähköistä todistusaineistoa koskevien unionin sisäisten voimassa olevien sääntöjen kanssa sekä unionin lainsäätäjien lainsäädäntömenettelyssä kehittyvien sääntöjen kanssa. Ohjeiden mukaan neuvotteluissa tulisi vahvistaa yhteiset säännöt ja ratkaista lainvalintakysymykset, jotka koskevat määräyksiä, joilla sopimuspuolen oikeusviranomaiset pyytävät sähköistä todistusaineistoa sisältötietojen ja muiden kuin sisältötietojen muodossa palveluntarjoajalta, johon sovelletaan toisen sopimuspuolen lainsäädäntöä. Ohjeiden mukaan neuvotteluissa tulisi sallia vastavuoroisesti sähköisen todistusaineiston siirtäminen suoraan palveluntarjoajalta sitä pyytävälle viranomaiselle ja varmistaa Euroopan unionin perussopimuksissa ja perusoikeuskirjassa vahvistettujen perusoikeuksien ja -vapauksien sekä EU:n oikeuden yleisten periaatteiden kunnioittaminen.

Tämän jälkeen neuvotteluohjeissa käydään läpi, mitä seikkoja sopimuksessa olisi edellä mainittujen tavoitteiden varmistamiseksi erityisesti käsiteltävä. Ohjeiden mukaan sopimusta olisi sovellettava rikosoikeudellisissa menettelyissä sekä esitutkinta- että oikeudenkäyntivaiheissa ja sillä olisi luotava osapuolille vastavuoroiset oikeudet ja velvollisuudet. Sopimuksessa olisi vahvistettava sen soveltamisalaan kuuluvien tietojen määritelmät ja tyypit sekä sisältötietojen että muiden kuin sisältötietojen osalta ja määriteltävä sen soveltamisala tarkasti sen mukaan, mitkä rikokset se kattaa ja mitä vähimmäisseuraamusta edellytetään. Sopimuksessa olisi lisäksi määriteltävä ehdot, jotka on täytettävä ennen kuin oikeusviranomainen voisi antaa asiaa koskevan määräyksen, sekä tavat, joilla määräys voidaan antaa. Sopimukseen olisi sisällytettävä lauseke, joka mahdollistaa rekisteröityjen tehokkaat oikeussuojakeinot rikosoikeudenkäyntien aikana. Sopimuksessa olisi myös määriteltävä, missä olosuhteissa määräystä voidaan vastustaa ja määräyksellä pyydettyjen tietojen toimitusaika. Kohtaa on siten muokattu avoimemmaksi sen varmistamiseksi, että myös palveluntarjoajan sijaintivaltion viranomaisten kieltäytymismahdollisuus tietojen luovuttamisesta voitaisiin huomioida sopimuksessa. Sopimus ei saisi vaikuttaa muihin voimassa oleviin kansainvälisiin sopimuksiin viranomaisten välisestä oikeudellisesta yhteistyöstä rikosasioissa, kuten EU:n ja Yhdysvaltojen keskinäistä oikeusapua koskevaan sopimukseen, mutta sopimuksen olisi oltava unionin ja Yhdysvaltojen kahdenvälisissä suhteissa ensisijainen tietoverkkorikollisuutta koskevaan Euroopan neuvoston yleissopimukseen sekä yleissopimuksen toista lisäpöytäkirjaa koskevissa neuvotteluissa saavutetun sopimuksen tai järjestelyn niihin määräyksiin nähden, jotka koskevat samoja asioita kuin Yhdysvaltojen kanssa tehtävä sopimus.

Neuvotteluohjeissa selostetaan oikeusturvatakeita, joita sopimuksen tulisi sisältää. Sopimuksen olisi ensinnäkin oltava vastavuoroinen niiden henkilöryhmien osalta, joiden tietoja ei saa pyytää sopimuksen nojalla eikä sopimuksella saisi syrjiä eri jäsenvaltioiden henkilöitä. Sopimuksessa olisi viitattava EU:n ja Yhdysvaltojen väliseen tietosuojaa koskevaan puitesopimukseen, joka tuli voimaan 1 päivänä helmikuuta 2017, ja sopimuksen olisi täydennettävä kyseistä puitesopimusta uusilla suojatoimilla, joissa

otetaan huomioon asianomaisten tietoluokkien arkaluontoisuusaste ja erityisvaatimukset, joita liittyy sähköisen todistusaineiston siirtoon suoraan palveluntarjoajilta sen sijaan, että tietoja siirrettäisiin viranomaisten välillä. Lisäksi sopimukseen olisi sisällytettävä ainakin tiettyjä neuvotteluohjeissa tarkemmin mainittuja yksityisyydensuojaa ja tietosuojaa sekä prosessuaalisia oikeuksia koskevia lisätakeita, joita kuitenkin tulisi vielä tarkistaa lopullisen sopimuksen soveltamisalan mukaan. Tällaisten lisätakeiden tulisi koskea myös tilanteita, joissa tiedon luovuttaminen olisi jäsenvaltion keskeisten intressien vastaista.

Neuvottelut tulee valmistella hyvin etukäteen ja komission tulee informoida neuvostoa ennakkoidusta neuvotteluiden aikataulusta ja niissä käsiteltävistä kysymyksistä sekä toimittaa olennaiset asiakirjat neuvostolle mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Neuvottelutilaisuuksia tulee edeltää neuvoston rikosasiayhteistyöryhmän (COPEN) kokoontuminen, jotta neuvottelutilaisuuksissa käsiteltävät tärkeimmät kysymykset saadaan selville ja EU:n kannat saadaan muodostettua. Komission tulee raportoida rikosasiayhteistyöryhmälle kaikista neuvottelutilaisuuksista niiden jälkeen ja konsultoida työryhmää kaikista tärkeistä asioista joita neuvotteluiden kuluessa tulee esiin.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT 218 artiklan 3 ja 4 kohta (menettelyllinen oikeusperusta) sekä SEUT 82 artiklan 1 kohta ja SEUT 16 artikla (aineellinen oikeusperusta).

Käsittely Euroopan parlamentissa

EU:n ja Yhdysvaltojen välisen sopimuksen lopulliselle hyväksymiselle tarvitaan Euroopan parlamentin hyväksyntä. Neuvottelumandaattiehdotukset eivät edellyttäneet Euroopan parlamentin käsittelyä.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 4.10.2019

Neuvottelumandaattiehdotuksia koskeva E-kirjeluonnos on käsitelty 13.-14.3.2019 oikeus- ja sisäasiat -jaoston (EU7) kirjallisessa menettelyssä.

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 4.10.2019

Neuvottelumandaattiehdotuksia koskeva E-kirje on toimitettu eduskunnalle 18.3.2019 (E 131/2018 vp). Eduskunnan suuri valiokunta on lähettänyt asian mahdollisia toimenpiteitä varten perustuslakivaliokuntaan, hallintovaliokuntaan, lakivaliokuntaan ja liikenne- ja viestintävaliokuntaan. Näistä hallintovaliokunta (HaVL 1/2019 vp), lakivaliokunta (LaVL 1/2019 vp) ja liikenne- ja viestintävaliokunta (LiVL 2/2019 vp) ovat antaneet lausunnot yhtyen asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen lausunnoissaan esittämiään näkökohtia, jotka koskevat erityisesti Suomen E-evidence-asetusehdotusneuvotteluissa esittämien kantojen huomioon ottamista ja rikostutkinnan tehokkuuden varmistamista.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Neuvottelujen suhdetta kansalliseen lainsäädäntöön on kuvattu eduskunnalle 18.3.2019 toimitetun neuvottelumandaattiehdotuksia koskevan E-kirjeen liitteenä olevassa perusmuistiossa (E 131/2018 vp).

Taloudelliset vaikutukset

Neuvotteluissa huomioon otettavia taloudellisia vaikutuksia on kuvattu eduskunnalle 18.3.2019 toimitetun neuvottelumandaattiehtotuksia koskevan E-kirjeen liitteenä olevassa perusmuistiossa (E 131/2018 vp).

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen sopimusneuvottelut

Keskeinen merkitys asian kannalta on sillä, minkä sisältöiseen sääntelyyn asiasta päädytään EU:ssa asetusehdotusta COM(2018)225 final koskevissa neuvotteluissa. Edelleen merkitystä asian kannalta on myös sillä, katsooko USA lopulta voivansa neuvotella yhteistä sopimusta koko EU:n kanssa, koska USA:n asiaa koskevan kansallisen lainsäädännön (Cloud Act) perusteella kysymys tulisi olla USA:n ja toisten valtioiden kahdenvälisistä sopimuksista. Ylipäätään neuvotteluista USA:n kanssa voidaan perustellusti odottaa varsin haasteellisia, koska molemmat osapuolet ovat juuri valmistelleet neuvottelujen kohteena olevaa teemaa koskevaa uutta sääntelyä toisistaan selvästi poikkeavilla toteutustavoilla.

Asiakirjat

Asiakirjoja ei vielä ole saatavilla.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

LsN Lauri Rautio, OM/KRO, lauri.rautio(at)om.fi, puh. 02951 50380
LsN Janne Kanerva, OM/KRO, janne.kanerva(at)om.fi, puh. 02951 50176
NvM Jouko Huhtamäki, SM/PO, jouko.huhtamaki(at)intermin.fi, puh. 02954 88556
Tuuli Eerolainen, VKSV

EUTORI-tunnus

EU/2019/0417, EU/2019/0418

Liitteet**Viite**

Oikeusministeriö

PERUSMUISTIO

OM2019-00349

KRO

Oikarainen Jukka(OM)

23.09.2019

Asia

EU/OSA Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamista koskevan asetuksen täytäntöönpano

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 07.10.2019 - 08.10.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Kokouksessa on tarkoitus kuulla komissiolta tilannekatsaus Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamisesta.

Suomen kanta

Suomi toimii kokouksessa puheenjohtajana eikä esitä kansallisia kantoja.

Suomi ottaa tilannekatsauksen tiedoksi ja pitää tärkeänä, että EPPO:n perustamisvaiheen järjestelyt pyritään toteuttamaan niin, että virasto voisi käynnistää toimintansa suunnitellusti marraskuussa 2020.

Pääasiallinen sisältö*Yleistä*

Euroopan syyttäjänvirasto (EPPO) on perustettu 12.10.2017 annetulla asetuksella (EU) 2017/1939 (EPPO-asetus). EPPO:n toimivalta on tutkia riippumattomana EU:n syyttäjäviranomaisena EU:n talousarvioon kohdistuvia rikoksia ja asettaa epäillyt syytteeseen. EPPO koostuu Luxemburgiin sijoittuvasta keskusvirastosta ja jäsenvaltioissa toimivista valtuutetuista syyttäjistä. Viraston toiminnan on tarkoitus alkaa marraskuussa 2020. EPPO perustetaan tiiviimmän yhteistyön instrumenttina ja siihen osallistuu ensi vaiheessa 22 jäsenvaltiota, mukaan lukien Suomi.

Komissio vastaa EPPO:n perustamisesta ja alkuvaiheen hallinnollisesta toiminnasta siihen asti, kunnes EPPO:lla on valmiudet oman talousarvionsa toteuttamiseen ja EPPO:n keskustason henkilöstö on valittu tehtäviinsä. Siihen saakka, kunnes EPPO:n kollegio ryhtyy hoitamaan tehtäviään, komissio hoitaa näitä tehtäviä kuullen jäsenvaltioiden edustajista koostuvaa asiantuntijaryhmää. EPPO:n on myös nimetty väliaikainen hallintojohtaja.

EPPO:n pääsyyttäjän valitseminen

Ajankohtainen asia EPPO:n perustamisessa on Euroopan pääsyyttäjän valintamenettely. Valintamenettelyn pohjana on ollut 12-jäsenisen valintalautakunnan laatima

esivalintaluettelo ('shortlist'). Euroopan parlamentti ja neuvosto nimittävät esivalintaluettelon ehdokkaista pääsyyttäjän yhteisellä sopimuksella seitsemän vuoden toimikaudeksi, jota ei voida uusia.

Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat päässeet yhteisymmärrykseen romanialaisen Laura Kövesin nimittämisestä pääsyyttäjäksi. Nimitystä koskeva EP:n ja neuvoston päätös on tarkoitus hyväksyä neuvostossa 14.-15.10.2019.

Euroopan syyttäjien valitseminen

Toinen ajankohtainen asia on Euroopan syyttäjien valitseminen EPPO:n keskusvirastoon. Kustakin EPPO:on osallistuvasta jäsenvaltiosta valitaan yksi Euroopan syyttäjä. Komissio on pyytänyt jäsenvaltioita nimeämään maaliskuun 2019 loppuun mennessä kolme ehdokasta Euroopan syyttäjiksi.

Neljä jäsenvaltiota ei ole vielä nimennyt ehdokkaitaan Euroopan syyttäjiksi. Euroopan syyttäjien valintamenettelyä koskevat säännöt on neuvostossa hyväksytty.

Muuta ajankohtaista

EPPO-asetus edellyttää täydentävää sääntelyä EPPO:on osallistuvissa jäsenvaltioissa. Suomessa täydentävää lainsäädäntöä koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle tammikuussa 2020.

Muita vielä keskeneräisiä asioita EPPO:n perustamiseen liittyen ovat muun muassa EPPO:n asianhallintajärjestelmän luominen sekä tulevan työjärjestyksen laatiminen. Näistä asioista on kuultu yllä mainittua asiantuntijaryhmää.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT 86 artikla

Neuvoston asetus (EU) 2017/1939 tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamisessa (EUVL L 283/1, 31.10.2017)

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 4.10.2019 (OSA-neuvosto 7.–8.10.2019)

Eduskuntakäsittely

EPPO-asetusta valmisteltiin tunnuksella U 64/2013 vp.

Suuri valiokunta 4.10.2019 (OSA-neuvosto 7.–8.10.2019)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

12507/19

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Jukka Oikarainen / OM, p. 02951 50085
Katariina Jahkola / OM, p. 02951 50246
Sampo Brander/EUE, p. +32473530633
Miia Ljungqvist / OM p. 02951 50112
Lauri Rautio / OM p. 02951 50380
Eeva Aittoniemi / OM, p. 02951 50170
Hannele Taavila / SM, p. 02954 88568
Jaana Vehmaskoski / VM, p. 02955 302

EUTORI-tunnus

EU/2013/0573

Liitteet**Viite**

Ulkoministeriö

PERUSMUISTIO

UM2019-00910

OIK-20 Guseff Maria(UM)

26.09.2019

Asia

EU:n liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen

Kokous

07.10.2019 - 07.10.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyn tarkoitus ja käsittelyvaihe

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 6 artiklan 2 kohdan mukaan EU liittyy Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Neuvottelut liittymissopimuksesta saatiin päätökseen vuonna 2013. Komission lausuntopyynnön 2/13 johdosta unionin tuomioistuimien katsoi joulukuussa 2014, ettei liittymissopimus ole sopusoinnussa EU:n perussopimusten kanssa. Sopimus ei näin ollen voi tulla voimaan, ennen kuin sitä on muutettu.

Neuvoston perusoikeustyöryhmä (FREMP) on vuosina 2015-2019 kartoittanut tarvittavia muutoksia. Tavoitteena on, että perusoikeustyöryhmän saatua työnsä päätökseen OSA-neuvosto antaa täydentävät neuvotteluohjeet EU:n neuvottelijana toimivalle komissiolle, jotta neuvottelut EU:n liittymiseksi Euroopan ihmisoikeussopimukseen voivat taas jatkua vuonna 2015 alkaneen pohdintataulun jälkeen. Neuvoston komissiolle vuonna 2010 antama neuvottelumandaatti on edelleen voimassa.

Suomen kanta

Suomi toimii kokouksessa puheenjohtajana eikä esitä kansallisia kantoja.

Suomi voi hyväksyä täydentävät neuvotteluohjeet.

Pääasiallinen sisältö

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaan unioni liittyy ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen. Määräyksessä todetaan myös, että liittyminen ei vaikuta perussopimuksissa määriteltyyn unionin toimivaltaan. Lissabonin sopimukseen liitetty pöytäkirja numero 8 asettaa tietyt vaatimukset liittymissopimuksen sisällölle. Liittymissopimuksella on varmistettava, ettei liittyminen vaikuta unionin toimivaltaan eikä sen toimielinten toimivaltuuksiin.

Liittymisneuvottelut saatiin päätökseen vuonna 2013. Neuvotteluiden aikana EU-tuomioistuimen edustaja osallistui ajoittain neuvoston perusoikeustyöryhmän työskentelyyn. Komissio pyysi lausuntoa unionin tuomioistuimelta siitä, onko liittymissopimusluonnos sopusoinnussa EU:n perussopimusten kanssa (SEUT 218 artiklan 11 kohta). Kaikki unionin tuomioistuimen suulliseen kuulemiseen osallistuneet 23 jäsenvaltiota, mukaan lukien Suomi, sekä komissio, neuvosto ja Euroopan parlamentti puolustivat liittymissopimuksen

perussopimustenmukaisuutta. Unionin tuomioistuin antoi lausuntonsa 18.12.2014 ja katsoi siinä, ettei liittymissopimusluonnos ole sopusoinnussa EU:n perussopimusten kanssa.

Coreper on 28.1.2015 todennut, että tällä hetkellä on meneillään pohdiskelutauko, jonka aikana kartoitetaan niitä muutoksia, joita unionin tuomioistuimen lausunnon johdosta olisi tehtävä liittymissopimusluonnokseen sekä muita tapoja vastata tuomioistuimen esiin nostamiin seikkoihin. Neuvoston perusoikeustyöryhmä (FREMP) on vuosina 2015-2019 kartoittanut tarvittavia muutoksia ja työn pohjalta on nyt valmisteltu täydentävät neuvotteluohjeet.

Asiaa on tarkemmin selvitetty 17.6.2019 annetussa U-jatkokirjeessä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 6 artiklan 2 kohta ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 218 artiklan 2 kohta, 6 kohdan toisen alakohdan a alakohdan ii alakohta ja 8 kohdan toinen alakohta. Lissabonin sopimuksen 6 artiklan 2 kohdasta tehty Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittymistä koskeva pöytäkirja numero 8.

Neuvosto tekee päätöksen sopimuksen allekirjoittamisesta yksimielisesti. Neuvosto tekee päätöksen sopimuksen tekemisestä yksimielisesti saatuaan Euroopan parlamentin hyväksynnän. Neuvoston päätös sopimuksen tekemisestä tulee voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Neuvoston päätökseen sopimuksen tekemisestä on myös tarkoitus liittää liittymistä määräävät EU:n sisäiset säännöt.

Myös Suomen on Euroopan ihmisoikeussopimuksen osapuolena hyväksyttävä liittymissopimus perustuslain 8 luvun menettelyn mukaisesti.

Komission SEUT 218 artiklan 11 kohdan mukaisesti esittämän pyynnön johdosta unionin tuomioistuin antoi 18.12.2014 liittymissopimusta koskevan lausuntonsa. Kyseisen kohdan mukaan, jos unionin tuomioistuimen lausunto on kielteinen, suunniteltu sopimus ei voi tulla voimaan, ellei sitä ole muutettu tai perussopimuksia tarkistettu.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Liittymissopimuksen tekemiselle tarvitaan Euroopan parlamentin hyväksyntä (SEUT 218 artiklan 6 kohdan toisen alakohdan a alakohdan ii alakohta). Euroopan parlamentille on tiedotettava välittömästi ja täysimääräisesti menettelyn kaikissa vaiheissa (SEUT 218 artiklan 10 kohta).

Myös Euroopan parlamentti puolusti liittymissopimuksen perussopimustenmukaisuutta unionin tuomioistuimessa lausuntoasian käsittelyssä.

Kansallinen valmistelu

Oikeudellisten kysymysten jaoston kirjallinen menettely 11.-12.6.2019.

EU-ministerivaliokunta 4.10.2019 (OSA-neuvosto 7.-8.10.2019)

Eduskuntakäsittely

E 181/2009 vp sekä jatkokirjeet 22.3.2010, 20.5.2010 ja 12.1.2011.

U 2/2011 vp sekä jatkokirjeet 6.6.2011, 17.10.2011, 12.4.2012, 7.5.2012, 27.2.2013, 20.2.2015 ja 17.6.2019

Neuvottelutulos on myös toimitettu eduskunnalle tiedoksi lähetteellä 18.4.2013.

Suuri valiokunta 4.10.2019 (OSA-neuvosto 7.-8.10.2019)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ks. U 2/2011 vp jatkokirjeineen.

Taloudelliset vaikutukset

Ks. U 2/2011 vp jatkokirjeineen.

Asian käsittelyyn vaikuttavat olennaiset tekijät

Euroopan unionin neuvoston puolelta on katsottu, että EU:n tulee esittää asiaa koskevat jatkotoimenpiteet.

EU:n liittyminen EIS:een tukee hallitusohjelmassa esitettyä lupausta jokaisen ihmisoikeuksien edistämisestä. Liittymisen myötä EU vahvistaisi oikeusvaltioperiaatetta ja ihmisoikeuksia. Tämä on hallitusohjelmassa nostettu EU- puheenjohtajuuskauden keskeiseksi teemaksi. Suomi tukee, vahvistaa ja kehittää kansainvälistä oikeutta ja monenkeskistä sopimusjärjestelmää. Hallitusohjelman mukaisesti kansainvälisten ihmisoikeussopimusten implementointia ja valvontaa on edistettävä ja vahvistettava. Suomi on sitoutunut noudattamaan kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia sekä EU:n perusoikeussäännöksiä. Oikeusvaltion ytimessä on laadukas perus- ja ihmisoikeudet turvaava lainsäädäntö, jota sovelletaan riippumattomissa tuomioistuimissa. Hallitus huolehtii perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta sekä torjuu ihmisiin kohdistuvia oikeudenloukkauksia. Turvallinen oikeusvaltio edellyttää perus- ja ihmisoikeuksien ja oikeusturvan yhdenvertaista toteutumisesta sekä hyvien väestösuhteiden, osallisuuden ja osallistumisoikeuksien vahvistamista.

Asiakirjat

Neuvoston komissiolle antama neuvottelumandaatti 4.10.2010, 10817/10
EU-tuomioistuimen lausunto 2/13, 18.12.2014
Neuvostolle toimitettavia asiakirjoja ei vielä ole saatavana.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Maria Guseff/UM, p. 0295351158 (laatija)
Krista Oinonen/UM, p. 0295351172
Satu Sistonen/UM, p. 0295351789
Joni Heliskoski/UM, p. 0295351164
Sonya Walkila/OM, p. 0295150201
Henriikka Leppo/VNEUS, p. 0295160023
Heidi Kaila/VNEUS, p. 0295160313
Jenna Oja/EUE, p. + 32 470914276
Anna Korpijaakko/EUE, p. +32 2 287 845

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Oikeusministeriö

PERUSMUISTIO

OM2019-00351

DJO

Tiusanen Kaisa(OM)

24.09.2019

Asia

EU/OSA; Neuvoston päätelmät (perusoikeuskirja 10-vuotta: tilannekatsaus ja jatkotyö) sekä ajankohtaiskeskustelu lähitulevaisuuden perusoikeushaasteista (keskustelu EU:n perusoikeusviraston johtajan kanssa)

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 07.10.2019 - 08.10.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 7.-8.10. on tarkoitus hyväksyä neuvoston päätelmät perusoikeuskirjasta ”Conclusions on the EU Charter of Fundamental Rights after 10 Years: State of play and future work”.

Päätelmäluonnos on valmisteltu EU:n neuvoston perusoikeuksien, kansalaisoikeuksien ja vapaan liikkuvuuden työryhmässä (FREMP) kokonaisuudessaan Suomen pj-kaudella. Päätelmiä pohjustettiin 10.7. käydyllä keskustelulla perusoikeuskirjan soveltamisesta jäsenvaltioissa. Päätelmäluonnoksesta keskusteltiin kahdessa kokouksessa syyskuussa (5.9. ja 17.9.), minkä jälkeen se asetettiin hiljaisuusmenettelyyn, jota yksikään delegaatio ei rikkonut.

Lisäksi neuvostossa käydään ajankohtaiskeskustelu lähitulevaisuuden perusoikeushaasteista (”Fundamental Rights challenges in 2020 and beyond”). EU:n perusoikeusviraston johtaja osallistuu keskusteluun.

Suomen kanta

Suomi toimii kokouksessa puheenjohtajana eikä esitä kansallisia kantoja.

Suomen tavoitteena puheenjohtajana on saada hyväksyttyä vuotuiset perusoikeuspäätelmät neuvoston päätelminä. Päätelmät keskittyvät EU:n perusoikeuskirjaan ja sen soveltamisen ja käytön vahvistamiseen. Vuonna 2019 tulee kuluneeksi kymmenen vuotta siitä, kun perusoikeuskirja tuli oikeudellisesti sitovaksi (1.12.2019). Juhlavuosi huomioidaan muutoinkin Suomen pj-kauden tapahtumissa.

Suomi pitää tärkeänä, että perusoikeuksien toteutumisesta ja siihen liittyvistä haasteista keskustellaan EU-tasolla. Neuvoston perusoikeuskeskustelu liittyy Suomen EU-puheenjohtajakauden ohjelman sekä uuden strategisen agendan toimeenpanoon.

Pääasiallinen sisältö

Päätelmät

Päätelmäluonnos jakautuu kahteen osaan: johdanto (kappaleet 1-8) ja perusoikeuskirjan soveltaminen: tilannekatsaus ja jatkotyö (kappaleet 9-23).

Johdantoluvussa mm. muistutetaan unionin yhteisistä arvoista, viitataan uuteen strategiseen agendaan ja kiitellään perusoikeuskirjan juhlavuotta. Perinteiseen tapaan päätelmissä kiitellään komission vuotuisesta raportista perusoikeuskirjan soveltamisesta sekä EU:n perusoikeusviraston (FRA) vuosiraportista. Lisäksi todetaan, että kuten näistä raporteista ilmenee, syrjintä on edelleen ongelma ja vahvistetaan neuvoston sitoutuminen syrjinnänvastaiseen toimintaan kaikilla perusoikeuskirjan 21.1 artiklassa mainituilla perusteilla. Tämä teksti oli useille delegaatioille tärkeä valmistelussa.

Lisäksi johdantoluvussa korostetaan EU-tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten roolia, vahvistetaan sitoutuminen EU:n liittymiseen Euroopan ihmisoikeussopimukseen, sekä kiitellään eri perusoikeusaiheisista tilaisuuksista, mm. Suomen puheenjohtajakaudellaan järjestämästä demokratia, oikeusvaltioperiaate ja perusoikeudet -konferenssista Helsingissä syyskuussa 2019. Lisäksi päätelmissä tehdään linkki perusoikeuksien toteutumisen ja YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden toimeenpanon välillä.

Varsinainen perusoikeuskirjan toimeenpanoa koskeva osuus jakautuu eri toimijoiden rooleja koskeviin jaksoihin.

Neuvoston ja jäsenvaltioiden osalta korostetaan tarvetta ottaa perusoikeudet huomioon neuvoston valmisteluelimissä. Konkreettisenä jatkotoimenpiteenä neuvosto sitoutuu käymään vuosittain neuvoston työryhmässä keskustelun perusoikeuskirjan toimeenpanosta. Tällainen keskustelu järjestettiin ensimmäisen kerran Suomen puheenjohtajakaudella (10.7.) neuvoston perusoikeustyöryhmässä (FREMP). Muutoinkin korostetaan tarvetta lisätä eri toimijoiden ja kansalaisten tietoisuutta ja osaamista perusoikeuskirjasta, mm. koulutusten kautta. Lisäksi perusoikeuskirjan mukaisuus tulee varmistaa kansallisissa lainvalmistelu- ja vaikutusarviointiohjeissa.

Komission osalta toivotaan sen jatkavan tärkeää työtään perusoikeuskirjan toimeenpanon vahvistamiseksi ja arvioimaan, onko komission nykyistä strategiaa perusoikeuskirjan tehokkaasta toimeenpanosta tarpeen päivittää (vuodelta 2010). Lisäksi korostetaan vaikutusarviointien tärkeyttä ja sitoudutaan kehittämään Euroopan oikeusportaalin (E-Justice –portaalin) toimintaa niin, että sinne kootaan kansallisia hyviä käytäntöjä perusoikeuskirjan toimeenpanosta ja siihen liittyvistä koulutuksista.

Perusoikeusviraston osalta kiitellään sen keskeistä roolia ja korostetaan etenkin perusoikeuskirjan toimeenpanon vahvistamiseen liittyviä toimia kuten koulutusta. Lisäksi korostetaan mahdollisuutta konsultoida virastoa nykyistäkin useammin hankevalmistelun yhteydessä. Viraston perustamisasetuksen muutoksen osalta todetaan, että ulkopuoliset arvioitsijat ovat tätä suosittaneet ja neuvosto tulee harkitsemaan huolellisesti komission asiasta mahdollisesti antamaa ehdotusta. Tämä on aihe, joka toistuu päätelmissä vuosittain ja on joillekin delegaatiolle sensitiivinen.

Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden, yhdenvertaisuuselinten ja muiden mekanismien osalta todetaan, että niille on tärkeää turvata toiminnan mahdollistava ympäristö. Niillä

on tärkeä rooli perusoikeuskirjan soveltamisessa. Kansalaisyhteiskunnan roolia korostetaan niin paikallisella, alueellisella, kansallisella kuin EU-tasollakin, etenkin yksittäisten kansalaisten tietoisuuden lisäämisessä ja heidän oikeuksiensa puolustamisessa. Neuvosto korostaa tarvetta välttää rajoittamasta kansalaisyhteiskunnan toimintatilaa ja korostaa rahoituksen tärkeyttä. Tältä osin viitataan myös parhaillaan neuvoteltavana olevaan oikeusalan, perusoikeuksien ja arvojen rahastoon.

Keskustelu

Suomi on laatinut keskustelun pohjaksi keskustelupaperin, jossa ministereille esitetään kolme kysymystä: 1) miten voimme viestiä paremmin siitä, että perusoikeudet kuuluvat kaikille, 2) miten voimme valmistautua uusien teknologioiden perusoikeuksien toteutumiselle aiheuttamiin haasteisiin, ja 3) mitä muita perusoikeushaasteita tulisi käsitellä EU-tasolla tulevana vuosina? Puheenjohtajan paperin liitteenä on EU:n perusoikeusviraston laatima itsenäinen muistio perusoikeushaasteista oikeusasioissa ”FRA Background Note on Fundamental rights challenges in the area of justice in 2020 and beyond”.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Päätelmät hyväksytään konsensuksella.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Neuvoston päätelmiä ei käsitellä Euroopan parlamentissa.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 4.10.2019

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 4.10.2019

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Perusoikeuksista säättäminen kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 1 ja 2 momentin mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Taloudelliset vaikutukset

Päätelmillä ei ole taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Perusoikeuspäätelmiä koskeva keskustelu on vaikeutunut viime vuosina eräiden joillekin jäsenvaltioille sensitiivisten aiheiden vuoksi (hlbti-ihmisten oikeudet, kristittyjen uskonnonvapauden suojelu, oikeusvaltioperiaate, kansalaisyhteiskunnan asema jne.). Vuonna 2018 (Itävallan pj-kaudella) asiasta ei saavutettu päätöksenteon edellyttämää yksimielisyyttä, mistä syystä päätelmät annettiin puheenjohtajan päätelminä, joita ”kannatti tai ei vastustanut 27 jäsenmaata”.

Nyt käsiteltävät päätelmät keskittyvät EU:n perusoikeuskirjaan ja sen soveltamisen ja käytön vahvistamiseen. Vuonna 2019 tulee kuluneeksi kymmenen vuotta siitä, kun perusoikeuskirja tuli oikeudellisesti sitovaksi (1.12.2019). Tästä syystä keskittyminen perusoikeuskirjaan on perusteltua. Juhlavuosi huomioidaan muutoinkin Suomen pj-kauden tapahtumissa. Suomi järjestää mm. yhdessä komission ja EU:n perusoikeusviraston kanssa korkean tason konferenssin perusoikeuskirjasta.

EU:n perusoikeusviraston (FRA) johtaja osallistuu neuvoston kokoukseen erillisessä asiakohdassa, jonka otsikko on ”Fundamental Rights challenges in 2020 and beyond, Exchange of views with the Director of the Fundamental Rights Agency (FRA)”. Päätelmien osalta ei odoteta keskustelua vaan keskustelu perusoikeuksista käydään tämän, erillisen asiakohdan yhteydessä. Keskustelu on julkinen.

Asiakirjat

12357/19

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

OM / Kaisa Tiusanen (työryhmäpuheenjohtaja, p. 02951 50169)
 OM / Sonya Walkila (työryhmän varapuheenjohtaja, p. 02951 50201)
 OM / Hanna Rönty (työryhmän kansallinen delegaatti, p. 02951 50035)
 VNK / Henriikka Leppo (p. 0295 160 023)
 EUE / Anna-Elina Pohjolainen (p. +32 473522407)

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Oikeusministeriö

PERUSMUISTIO

OM2019-00344

DJO

Nyman Yrsa(OM)

20.09.2019

JULKINEN

Asia

EU/OSA; Verkossa esiintyvän vihapuheen torjumista koskevien käytäntöjen toimivuuden arviointi

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 07.10.2019 - 08.10.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Käytännönsäädöt verkossa esiintyvän vihapuheen torjumisesta ja käytännönsäätöjen toimivuuden arviointi on lisätty 7.-8.10.2019 pidettävän oikeus- ja sisäasioiden neuvoston asialistalle komission ehdotuksesta. Komissio tulee antamaan kokonaisvaltaisen katsauksen siitä, minkälainen vaikutus käytännönsäädöillä on ollut verkossa esiintyvän vihapuheen esiintymiselle.

Suomen kanta

Suomi toimii kokouksessa puheenjohtajana eikä esitä kansallisia kantoja.

Neuvostossa saadaan komission katsaus verkossa esiintyvän vihapuheen torjumista koskevien käytännönsäätöjen vaikutuksesta.

Pääasiallinen sisältö

Euroopan komissio sekä tietotekniikkayritykset Facebook, Twitter, YouTube ja Microsoft julkistivat toukokuussa 2016 käytännönsäädöt verkossa esiintyvän vihapuheen torjumiseksi. Käytännönsäädöillä yritykset sitoutuivat jatkamaan ponnistelujaan internetissä esiintyvään vihapuheeseen puuttumiseksi. Yritykset sitoutuivat myös kehittämään jatkuvasti sisäisiä menettelyjä ja kouluttamaan henkilöstöään sen varmistamiseksi, että suurin osa laittoman vihapuheen poistamista koskevista asianmukaisista ilmoituksista tutkitaan 24 tunnin kuluessa ja että tarvittaessa tällainen sisältö poistetaan tai siihen pääsy estetään. Lisäksi tietotekniikkayritykset pyrkivät lisäämään yhteistyötä kansalaisjärjestöjen ja viranomaisten kanssa, lisäämään avoimutta sekä tukemaan vihapuhetta koskevia kampanjoita. Vuoden 2016 jälkeen myös Instagram, Google+, Snapchat, Dailymotion ja jeuxvideo.com ovat sitoutuneet käytännönsäätöihin, mikä tarkoittaa, että verkkoalustojen markkinaosuudesta EU:n alueella 96 % ovat sitoutuneet niihin.

Tietotekniikkayritykset ja Euroopan komissio arvioivat säännöllisesti käytännönsäätöihin sisältyviä julkisia sitoumuksia ja niiden vaikutusta. Komissio perusti kesällä 2016

korkean tason työryhmän rasismin, muukalaisvihan ja muun suvaitsemattomuuden torjunnasta. Alatyöryhmä online-vihapuhe seuraa käytäntönsääntöjen noudattamista.

Käytännösääntöjen neljäs monitorointikierrös tehtiin syksyllä 2018. Tulokset ovat parantuneet joka kierroksella. Kun käytännösäännöt julkaistiin toukokuussa 2016 ainoastaan 28% ilmoituksista johtivat viestien poistamiseen. Kolme vuotta myöhemmin ilmoitetuista viesteistä yli 70 % poistetaan ja lähes 90 % niistä arvioidaan vuorokauden sisällä, kuten käytännösääntöjen mukaan kuuluu tehdä. Yritysten tiimejä on koulutettu ja sisäisiä prosesseja kehitetty. Trusted Flaggers (luotettavat ilmoittajat) -järjestelmän kautta tehtyihin ilmoituksiin reagoidaan nopeammin ja kattavammin, mutta esimerkiksi Facebook antaa palautetta myös tavallisille käyttäjille. Kaikkien viestien poistaminen ei ole toivottavaa, koska kaikki ilmoitukset eivät välttämättä koske laittomana pidettävää sisältöä. Facebook sai eniten ilmoituksia, mutta onnistui kuitenkin poistamaan 92,6 % niistä alle 24 tunnissa.

Komissio on kesällä 2019 seurannut, miten kyseiset yritykset noudattavat käytännösääntöjen muita kuin viestien poistamista koskevia sitoumuksia. Näitä tuloksia ei ole vielä julkaistu.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käytännösäännöt perustuvat vapaaehtoisuuteen.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 4.10.2019 (OSA-neuvosto 7.-8.10.2019)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 4.10.2019 (OSA-neuvosto 7.-8.10.2019)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Vihapuheeseen tulee pääministeri Rinteen hallituksen ohjelman mukaan puuttua. Hallitusohjelmaan on kirjattu monia viharikoksiin ja vihapuheeseen liittyviä toimia, kuten poikkihallinnolliset toimenpiteet järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen puuttumiseksi, syrjintä- ja viharikostilanteen seurannan edistäminen ja rasismin ja syrjinnän vastaisen toimintaohjelman laatiminen. Suomi pitää erittäin hyvänä, että komissio on käynnistänyt yhteistyötä vihapuheen torjumiseksi.

Osana valtioneuvoston kansallista perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmaa 2017-2019 Suomi on käynnistänyt yhteistyötä Suomessa toimivien verkkoalustojen kanssa käytännösääntöjen toimeenpanemiseksi Suomessa. Toistaiseksi mikään kansallinen yritys

ei ole sitoutunut käytännesääntöihin, mutta dialogia vihapuheen torjunnasta on tarkoitus jatkaa. Ministeriöiden, viranomaisten ja verkkoalustojen pyöreän pöydän keskusteluissa on käsitelty laittoman vihapuheen torjuntaa, komission laitonta verkkosisältöä ja verkkoalustojen vastuuta koskevaa tiedonantoa ("Laitonta verkkosisältöä vastaan, lisää vastuuta verkkoalustoille" KOM(2017) 555, 28.9.2017), komission suosituksia aiheesta (maaliskuussa 2018 annettu laittoman verkkosisällön torjumista koskeva komission suositus (C(2018)1177 final)) sekä voimassa olevaa kansallista lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä. Lisäksi on vaihdettu käytännön kokemuksia moderoinnista. Tarkoituksena on kutsua myös kansalaisjärjestöjä keskusteluihin.

Suomen kantoja liittyen em. komission tiedonantoon laittomasta verkkosisällöstä on käsitelty E-kirjeessä 99/2017 vp.

Asiakirjat

12522/19

Käytännesäännöt kokonaisuudessaan:

https://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=42857

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Yrsa Nyman, yrsa.nyman@om.fi, puh. +358 50 5944193

EUTORI-tunnus**Liitteet****Viite**

Sisäministeriö

PERUSMUISTIO

SM2019-00399

PO Uljas Ilmari(SM)

27.09.2019

Asia

OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 7.-8.10.2019; Päätelmät lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjumiseksi

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 07.10.2019 - 08.10.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

EU:n puheenjohtajamaana Suomi tuo keskustelun ja neuvoston päätelmät lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjunnasta hyväksyttäväksi oikeus- ja sisäasioiden neuvostoon 8.10.2019. Puheenjohtajamaan laatimia päätelmiä käsiteltiin Lainvalvontatyöryhmässä (LEWP) 17.9., minkä lisäksi käsittelyvaiheesta informoitiin CATS-komiteassa 19.9. Jäsenmailta saatujen kommenttien myötä puheenjohtaja valmisteli uuden version, jonka hiljaisuusmenettely saatiin päätökseen 25.9.2019. Päätelmät viedään seuraavaksi Coreperin kautta neuvostoon, jossa ne on määrä hyväksyä. Päätelmät huomioidaan myös oikeusministerien työlounaalla 7.10., jossa pohditaan toimia uhrien oikeuksien vahvistamiseksi EU:ssa. Lisäksi teemaa käsitellään komission järjestämässä EU Internet Forum -ministeritason kokouksessa OSA-neuvoston yhteydessä.

Puheenjohtaja haluaa tuoda esiin neuvoston viestit teemasta WeProtect Global Alliancen neljännen huippukokouksen alla. Kokous järjestetään Addis Abebassa 11.-12.12.2019.

Suomen kanta

Suomi toimii kokouksessa puheenjohtajana eikä esitä kansallisia kantoja.

Neuvoston puheenjohtajana Suomi haluaa tuoda esiin neuvoston viestit lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjunnasta.

Pääasiallinen sisältö

Digitaalinen maailma tarjoaa lasten seksuaalisille hyväksikäyttäjille ympäristön, jossa on mahdollista toimia enenevissä määrin anonyymisti ja salatusti. Ilmiö on rajat ylittävä, haasteellinen ja vakava. Lisäksi rikosten jäljittämisprosentti on pysynyt alhaisena. Päätelmissä sitoudutaan lasten perusoikeuksien ja rikosten uhrien oikeuksien puolustamiseen.

Päätelmissä kehoitetaan EU:ta ja jäsenmaita arvioimaan olemassa olevan lainsäädännön sekä nykyisten mekanismien ja kansainvälisten sopimusten tehokkaampaa implementointia. Viranomaisten on toimittava mahdollisimman nopeasti ja kokonaisvaltaisesti rikosten tutkinnassa ja syytteelle panossa. Toimivaltaisten viranomaisten toiminta läpi rikosketjun on keskeistä. Prioriteettina nähdään seksuaalisen hyväksikäytön uhrien pelastaminen jatkuvan vahingon tilanteista. Lasten edun, erityisesti yksityisyyden suojan kannalta, on pysyttävä ensisijaisena tavoitteena myös rikosten oikeuskäsittelyvaiheessa.

Päätelmissä kehoitetaan viranomaisia hyödyntämään mahdollisimman laaja-alaisesti olemassa olevia mekanismeja sekä kansallisella että EU-tasolla. Europolin ja Eurojustin keskeinen rooli tuodaan esille. Lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän materiaalin tehokkaampi keruu ja säilyttäminen nähdään keskeisinä rikosoikeudellisen prosessin kannalta. Aktiivisempaa yhteistyötä tarvitaan myös globaalisti, sillä osallistuminen on vaihtelevaa eri puolilla maailmaa ja monipuolista osaamista tarvitaan esimerkiksi eri kielisten materiaalien tutkinnassa. Interpolin kansainvälinen lasten hyväksikäytön tietokanta ICSE mainitaan keskeisenä työkaluna tässä kontekstissa. Päätelmissä korostetaan yhteistyötä kolmansien maiden kanssa, erityisesti alueilla, joissa lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvä lainsäädäntö on löyhempiä.

Jäsenvaltioiden on tärkeää vaihtaa nykyistä aktiivisemmin parhaita käytänteitä ja keskittyä tehokkaampaan tiedonvaihtoon. Viranomaisten erikoistuminen ja muun koulutuksen rooli ovat keskiössä mahdollisimman kokonaisvaltaisen varautumisen saavuttamisessa. Päätelmissä tuodaan esiin CEPOL:n tarjoamat koulutusmahdollisuudet. Lainvalvontaviranomaisten kouluttamisen tavoin tietoisuuden lisääminen kouluissa ja kansalaisille suunnatuissa informaatiokampanjoissa nähdään keskeisenä.

Teknologian kehityksen tuomat mahdollisuudet ja uhat on otettava nykyistä paremmin huomioon. Päätelmissä korostetaan, että viranomaisille on taattava pääsy salattuihin verkkoihin, kuitenkin kansallisia lakeja kunnioittaen. Päätöksissä kehoitetaan palveluntarjoajia välittömästi poistamaan ja estämään käyttäjien pääsy sivustoille, joilla on havaittu lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää materiaalia. Tämän suhteen on keskeistä monialainen yhteistyö sidosryhmien välillä. Lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän materiaalin havaitseminen, poistaminen, tutkinta ja ennaltaehkäisy vaativat tehokasta yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan, lainvalvontaviranomaisten ja yksityisen sektorin välillä.

Päätelmien prioriteetteja ovat:

- lasten perusoikeuksien ja rikosten uhrien oikeuksien puolustaminen
- lainsäädännön arvioiminen ja yhdenmukaistaminen, erityisesti kolmansissa maissa
- nopea toiminta uhrien auttamisessa
- tehokkaampi tiedon keruu ja säilyttäminen rikosoikeudellisia prosesseja varten
- koulutuksen rooli, viranomaisten erikoistuminen
- materiaalin nopea poistaminen internetistä
- parhaiden käytänteiden vaihtaminen jäsenvaltioiden välillä
- laajempi yhteistyö palveluntarjoajien kanssa
- kansalaisyhteiskunnan roolin vahvistaminen ja monialainen yhteistyö
- kaikkien lasten kanssa työskentelevien kattava seula
- tietoisuuden lisääminen
- aktiivisempi globaali yhteistyö

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Neuvoston päätelmät; yksimielinen.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 4.10.2019

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 4.10.2019

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

12326/19

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Ilmari Uljas, SM/PO, ilmari.uljas@intermin.fi, 0503998770
Krista Heinonen, SM/PO, krista.heinonen@intermin.fi, 0504562535
Mervi Sarimo, OM

EUTORI-tunnus**Liitteet****Viite**

Sisäministeriö

PERUSMUISTIO

SM2019-00391

PO

Puiro Johanna(SM)

26.09.2019

Asia

OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 7.-8.10.2019; Väkivaltainen äärioikeistolainen esktrémismi ja terrorismi

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 07.10.2019 - 08.10.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa keskustellaan väkivaltaisesta äärioikeistosta ja terrorismista terrorismintorjunta -asiakohdan alla.

Suomi on puheenjohtajamaana valmistellut keskustelupaperin.

Suomen kanta

Suomi toimii kokouksessa puheenjohtajana eikä esitä kansallisia kantoja.

Pääasiallinen sisältö

Asiakirjassa kuvataan väkivaltaisen äärioikeiston ja terrorismin aiheuttamaa uhkaa ja sen ilmenemismuotoja. Jihadistinen terrorismi on edelleen Euroopassa suuri uhka. Vaikka väkivaltaisen äärioikeiston muodostama uhka on matala, se on kuitenkin merkittävä ja kasvava. Tämän lisäksi asiakirjassa esitetään ehdotuksia jatkotoimenpiteiksi, joiden tarkoituksena on parantaa yhteistä tilannekuvaa, kannustaa hyvien käytänteiden jakamiseen ja yhteistyöhön.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Ei päätöstä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 4.10.2019

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 4.10.2019

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

12494/19

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Johanna Puiro, SM/PO, +358295488584
Rosa-Maria Mäkelä, SM/PO

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Sisäministeriö

PERUSMUISTIO

SM2019-00395

PO

Taavila Hannele

27.09.2019

Asia

OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 7.-8.10.2019; EU:n sisäisen turvallisuuden tulevaisuuden suunta; uudet teknologiat

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 07.10.2019 - 08.10.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 7.-8.10.2019 jatketaan keskustelua EU:n sisäisen turvallisuuden tulevaisuuden suunnasta keskittyen uusiin teknologioihin.

Suomi puheenjohtajamaana on valmistellut pohjapaperin keskustelua varten ja vie oikeus- ja sisäasioiden tulevaisuuskeskustelua eteenpäin puheenjohtajakaudellaan.

Suomen kanta

Suomi toimii kokouksessa puheenjohtajana eikä esitä kansallisia kantoja.

Suomi vie eteenpäin keskustelua EU:n sisäisen turvallisuuden tulevaisuuden suunnasta teemakohtaisesti. OSA-neuvostossa ministerit keskustelevat erityisesti uusien teknologioiden vaikutuksesta lainvalvontatyöhön. Suomi pitää tärkeänä, että lainvalvontaviranomaiset pysyvät teknologisessa kehityksessä mukana ja osallistuvat siihen etupainotteisesti.

Pääasiallinen sisältö

Teknologian merkitys kasvaa yhä digitalisoituvassa maailmassa, mikä nostaa merkittävään rooliin tietojohdamisen, tiedon keräämisen, vaihtamisen ja sen analysoinnin. Uusien teknologioiden valjastaminen lainvalvontatyöhön sekä niiden kehityksessä mukana pysyminen ja siihen osallistuminen etupainotteisesti on hyvin tärkeää. EU: n lainvalvonnan tulevaisuus perustuu investointeihin, innovaatioihin, tekniikkaan ja niiden potentiaalin hyödyntämiseen, samalla kun maksimoidaan käytettävissä olevien resurssien käyttö. Sekä rikollisten, että lainvalvontaviranomaisten käyttämät teknologiat kehittyvät huimaa vauhtia, jolloin strukturoitu ja pitkäjänteinen koulutus sekä henkilöstöpolitiikka ovat myös keskeisessä asemassa. Tämä osaltaan houkuttelee tarvittavaa osaamista poliisivoimiin. On tärkeää säilyttää korkea turvallisuustaso yhteiskunnassa. Tämä vaatii tasapainoilua lainvalvonnan ja perusoikeuksien välillä välttämättömyys- ja suhteellisuusperiaate huomioon ottaen.

Ministereiltä pyydetään näkemystä Europoliin perustettavan innovaatiolaboratorion tehtäviin. Europoliin perustettavan innovaatiolaboratorion tavoitteena on seurata teknologista kehitystä etupainotteisesti, jotta lainvalvontaviranomaisten pystyvät varautumaan kehitykseen varhaisessa vaiheessa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 4.10.2019

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 4.10.2019

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

12496/19

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Hannele Taavila, SM/PO, puh. +358 504 563 393
Matti Pitkäniitty, SM/RO
Samy Gardemeister, Tulli
Sima al-Khafaji, SM/PO

EUTORI-tunnus**Liitteet****Viite**

Sisäministeriö

□□□

PO

Ferm Tiina(SM)

PERUSMUISTIO

SM2019-00397

27.09.2019

Asia

OSA; Oikeus- ja sisäministerikokous 7.-8.10.2019; Hybridi ja sisäinen turvallisuus

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 07.10.2019 - 08.10.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Oikeus- ja sisäministerikokouksessa 7.–8.10.2019 keskustellaan sisäisestä turvallisuudesta ja hybridiuhkien torjunnasta. Keskustelu on jatkoa Helsingissä epävirallisessa oikeus- ja sisäministerikokouksessa 18.–19.7.2019 käytyihin keskusteluihin. Kokouksessa esitellään johtopäätökset skenaariopohjaisesta poliittisesta keskustelusta, jonka sisäministerit kävivät 18.7.2019 Helsingissä epävirallisessa oikeus- ja sisäministerikokouksessa.

Yksi Suomen puheenjohtajuuskauden teemoista on vahvistaa EU:n ja jäsenmaiden kriisinkestokykyä (resilienssiä) hybridiuhkia vastaan sekä kykyä torjua niitä. Hybridiuhkia on Suomen puheenjohtajakaudella käsitelty laajasti myös työryhmätasolla.

Suomen kanta

Suomi toimii kokouksessa puheenjohtajana eikä esitä kansallisia kantoja.

Puheenjohtajamaana Suomi korostaa koordinoitujen EU-tason toimien merkitystä hybridiuhkien torjunnassa. Puheenjohtajakaudellaan Suomi pyrkii parantamaan eri politiikkasektoreiden tilannetietoisuutta, keskinäistä tiedonvaihtoa ja yhteistyötä hybridiuhkiin varautumisessa ja niiden torjunnassa sekä jäsenvaltioissa että EU-toimielimissä kokonaisturvallisuusmallin mukaisesti.

Pääasiallinen sisältö

Hybridiuhkista ja sisäisestä turvallisuudesta käytävän keskustelun tavoitteena on ottaa konkreettisia askeleita EU-tason koordinoituille toimille ja muun muassa selvittää EU-virastojen roolia olemassa olevien mandaattiensä puitteissa tukea jäsenmaita hybridiuhkien torjunnassa.

Lisäksi OSA-neuvostossa esitellään heinäkuussa Helsingissä käytyjen skenaariopohjaisten politiikkakeskusteluiden johtopäätökset.

Oikeus- ja sisäministerien kokouksessa käytävä keskustelu tukee kokonaisvaltaista lähestymistapaa, sekä nostaa esille sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden tiivistä yhteyttä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 4.10.2019

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 4.10.2019

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

12495/19

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Tiina Ferm, SM/PO 050-4560055

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Sisäministeriö

PERUSMUISTIO

SM2019-00396

MMO

Aavamäki Anu(SM)

27.09.2019

Asia

OSA; Oikeus- ja sisäasioiden ministerineuvosto 7.-8.10.2019; Muuttoliike

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 07.10.2019 - 08.10.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Ministerit käyvät lounaalla tilannekatsaustyypisen keskustelun, jonka tarkoituksena on näkemysten ja tiedon vaihto muuttoliiketilanteesta ja toimista eri muuttoliikereiteillä sekä jäsenvaltioissa. Keskustelu keskittyy yhtäältä kasvaneeseen muuttoliikepaineeseen Itäisen Välimeren reitillä ja toisaalta väliaikaisiin järjestelyihin erityisesti keskisellä Välimerellä liittyen mereltä pelastettujen turvapaikanhakijoiden vapaaehtoiseen sisäisiin siirtoihin jäsenmaiden välillä.

Suomen kanta

Suomi toimii kokouksessa puheenjohtajana, eikä esitä kansallisia kantoja.

Kokonaisvaltainen lähestymistapa muuttoliikkeeseen

Suomi edistää EU:n neuvoston puheenjohtajana muuttoliikekysymyksiin eurooppalaista, koordinoitua ratkaisua sekä kokonaisvaltaista lähestymistapaa. Muuttoliikkeiden hallintaa pyritään parantamaan ennakkolisesti ja kestävästi yhteistyössä kolmansien maiden kanssa ja siten vähentämään EU:n ulkorajoille kohdistuvaa laitonta muuttoliikettä.

Väliaikaiset järjestelyt

Suomi tukee puheenjohtajana meripelastusoperaatioihin liittyvien väliaikaisten järjestelyjen kehittämistä, tavoitteena paitsi yksittäisten tilanteiden tehokas ratkaiseminen, myös laajemmin jäsenmaiden välisen luottamuksen palauttaminen ja tien rakentaminen kohti turvapaikkajärjestelmän pysyvämpää uudistamista.

Pääasiallinen sisältöKokonaisvaltainen lähestymistapa muuttoliikkeeseen

Suomi painottaa kokonaisvaltaista lähestymistapaa muuttoliikkeeseen. Sen keskeisiä pilareita ovat:

- Perimmäisiin syihin puuttuminen, erityisesti Afrikassa ja Lähi-idässä
- Uudelleensijoittamisen edistäminen
- EU:n ulkorajavalvonnan vahvistaminen
- EU:n yhteisen turvapaikkajärjestelmän uudistaminen
- EU:n palauttamispolitiikan tehokas toimeenpano

Kehitys muuttoliikereiteillä

EU:n ulkorajoilla on havaittu kuluvan vuoden tammi-elokuussa noin 65 000 laitonta rajanylitystä rajanylityspaikkojen ulkopuolella. Viime vuoden vastaavana ajankohtana laittomia rajanylityksiä havaittiin noin 92 000. Tällä hetkellä eniten käytetty laittoman maahantulon reitti EU-alueelle on Itäisen Välimeren merireitti.

Itäisen Välimeren reitillä laittomat rajanylitykset ovat kuluvana vuonna olleet kasvussa Turkin ja Kreikan välisellä merirajalla. Merireitillä on 15.9. mennessä havaittu noin 34 000 laitonta rajanylitystä, mikä on 43 % enemmän kuin viime vuoden vastaavana ajankohtana. Laittomien rajanylitysten määrän kasvu reitillä on kiihtynyt kesäkuukausina, ja elokuussa reitillä niitä havaittiin noin 8 000. Myös Kreikka-Turkki -maarajalla laittomien rajanylitysten määrät ovat kasvaneet elokuussa touko-heinäkuuhun verrattuna. Koko kuluvan vuoden osalta saapuneiden määrässä on kasvua 13 % viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

Keskisen Välimeren reitillä on elokuun loppuun mennessä havaittu noin 5 000 laitonta rajanylitystä, mikä on 75 % vähemmän kuin viime vuoden vastaavana ajankohtana. Reitin keskeisimmäksi lähtömaaksi on noussut Libyan sijaan Tunisia. Heinä- ja elokuun aikana kymmenen Search and Rescue (SAR)- operaation seurauksena Italiaan ja Maltalle rantautui 981 henkilöä, joista suurin osa siirrettiin eri jäsenvaltioihin komission koordinoimien vapaaehtoisten sisäisten siirtojen avulla.

Läntisen Välimeren reitti on pysynyt vakaana. Reitillä havaittiin tammi-elokuussa noin 13 700 laitonta rajanylitystä, mikä on noin 50 % vähemmän viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

Länsi-Balkanin reitillä on tänä vuonna havaittu 6200 laitonta rajanylitystä, joka on 90 % kasvu verrattuna samaan ajanjaksoon viime vuonna.

Vuoden 2019 aikana EU + -alueella on jätetty noin 487 000 turvapaikkahakemusta. Suurimmat kansalaisuusryhmät olivat syyrialaiset, afganistanilaiset ja venezuelalaiset. Määrällisesti eniten hakemuksia jätettiin Saksassa (n. 99 000 hakemusta), Ranskassa (n. 98 000 hakemusta) sekä Espanjassa (n. 78 000 hakemusta).

Väliaikaiset järjestelyt

Italia, Malta, Ranska ja Saksa pääsivät kesän neuvotteluiden seurauksena syyskuussa 2019 yhteisymmärrykseen vapaaehtoisuuteen pohjautuvasta, SAR-operaatioiden jälkeisiä toimia koskevista väliaikaisista järjestelyistä. Yhteisymmärrys koskee laivojen rantautumissataman valintaa ja hakijoiden sisäisiä siirtoja muihin jäsenvaltioihin rantautumisen jälkeen. Seuraavaksi tavoitteena on saada lisää jäsenvaltioita osallistumaan järjestelyihin, ja keskustelut tältä osin jatkuvat myös neuvoston lounaalla.

Elokuussa 2019 Kyproksen sisäministeri lähestyi komissaari Avramopoulosta ja jäsenvaltioiden sisäministereitä kirjeitse kiinnittääkseen huomion maan haastavaan muuttoliiketilanteeseen ja pyytääkseen jäsenvaltioita osallistumaan sisäisiin siirtoihin

Kyprokselta. Syyskuussa 2019 myös Kreikan sisäministeri lähestyi Euroopan sisäministereitä kirjeitse, pyytääkseen jäsenvaltioita osallistumaan 2500 yksin tulleen alaikäisen siirtoihin Kreikan saarilta, joissa vastaanottotilanne on kuormittunut.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU - ministerivaliokunta 4.10.2019

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 4.10.2019

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Puheenjohtajan asiakirja; Migration, State of Play 11860/19

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Anu Aavamäki, SM/MMO; +358 50 578 0920

Katri Niskanen, SM/MMO; +358 50 475 5910

Kukka Krüger, SM/MMO; + 358 50 456 1750

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Sisäministeriö

PERUSMUISTIO

SM2019-00394

PO

Taavila Hannele

27.09.2019

Asia

OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 7.-8.10.2019; Tietojärjestelmien yhteentoimivuus (Interoperability)

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 07.10.2019 - 08.10.2019

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 7.-8.10.2019 edistetään tietojärjestelmien yhteentoimivuuden säädöspaketin tehokasta implementointia.

Suomi puheenjohtajana on valmistellut pohjapaperin keskustelua varten ja vie oikeus- ja sisäasioiden tietojärjestelmien yhteentoimivuuden implementointia eteenpäin puheenjohtajakaudellaan.

Suomen kanta

Suomi toimii kokouksessa puheenjohtajana eikä esitä kansallisia kantoja.
Suomi edistää puheenjohtajana tietojärjestelmien yhteentoimivuuden täytäntöönpanoa.

Pääasiallinen sisältö

Suomi pyrkii puheenjohtajana pitämään tietojärjestelmien yhteentoimivuuden täytäntöönpanoa esillä myös poliittisella/strategisella tasolla. Asetusten onnistunut implementointi vaatii tarkkojen aikataulujen noudattamista kaikkien jäsenvaltioiden taholta. Tällä varmistetaan, että kaikki tekevät tarvittavat toimenpiteet synkronoidusti, jotta yksikään jäsenvaltio ei jäisi tässä kehityksessä jälkeen. Jokaisessa jäsenvaltiossa tarvitaan poliittista ohjausta ja tukea implementoinnin varmistamiseksi. Tätä varten tulisi perustaa kansallinen koordinointi, jolla on riittävät henkilöstö- ja taloudelliset resurssit.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Ei päätöstä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 4.10.2019

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 4.10.2019

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

11847/19

12429/19

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Hannele Taavila, SM/PO, hannele.taavila@intermin.fi, +358 504 563 393

Sima al-Khafaji, SM/PO, sima.al-khafaji@intermin.fi, +358504562953

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

LIITTEET

Asiasanat	oikeus- ja sisäasiat
Hoitaa	OM, SM, UM
Tiedoksi	EUE, STM, TEM, TULLI, VM, VNK, VTV
